

TEN GELEIDE

Dit is het handboek ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek, geschreven voor en door onderzoekers die wetenschappelijk onderzoek willen doen dat het professioneel handelen in kennisintensieve beroepen ondersteunt. Het is in de eerste plaats bedoeld voor promovendi, andere onderzoekers en ervaren, wetenschappelijk gevormde professionals met beroepen als bedrijfskundige, onderwijskundige en organisatieadviseur.

Het boek is geschreven ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan van de "Design Science Research Group" (DSRG), een door ons in 2006 opgerichte "community of practice". Het doel van de DSRG is het ondersteunen van ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek van de leden van deze gemeenschap en van andere geïnteresseerden in dit type onderzoek, door middel van uitwisseling van ideeën, ervaringen en succesvolle praktijken. De afgelopen vijf jaar is daarbij met veel enthousiasme en plezier gewerkt aan het verder ontwikkelen van de methodologie van dergelijk onderzoek. Inmiddels zijn diverse leden van de groep gepromoveerd terwijl anderen nu vlak voor hun promotie staan. Na de promotie verlaten sommigen de groep terwijl anderen blijven deelnemen aan de dialoog. Regelmatig komen er weer nieuwe leden bij. Over de jaren was de omvang van de groep steeds 25 à 30 personen.

Dit boek geeft een bundeling van de resultaten van vijf jaar intensieve gedachte-uitwisseling binnen de DSRG, voor het merendeel geschreven door de leden van deze groep zelf maar ook door onderzoekers die op een kleine afstand van de DSRG eveneens hebben deelgenomen aan de ontwikkeling van ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek.

Wij hopen dat dit handboek zal bijdragen aan de verdere toepassing en ontwikkeling van dit voor onze samenleving zo belangrijke type wetenschappelijk onderzoek.

Utrecht, juni 2011

Prof dr ir Joan E van Aken

Dr Daan Andriessen

Inhoudsopgave

Ten geleide (Joan van Aken en Daan Andriessen)

Inhoudsopgave

Begrippenlijst ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek

Deel 1. Grondslagen

Hoofdstuk 1 Inleiding (Joan van Aken en Daan Andriessen)

Hoofdstuk 2 Ontwerpgericht Wetenschappelijk Onderzoek (Joan van Aken)

Hoofdstuk 3 Domeinonafhankelijke ontwerptheorie (Joan van Aken)

Hoofdstuk 4 Ontwerpstellingen en Ontwerpprincipes (Marcel Weber)

Hoofdstuk 5 Kennisstroom en Praktijkstroom (Daan Andriessen)

Deel 2. De ontwerpgerichte onderzoeksopzet

Hoofdstuk 6 De ontwerpgerichte onderzoeksopzet (Joan van Aken)

Hoofdstuk 7 Veldprobleem, kennisprobleem, deelvragen (Daan Andriessen)

Hoofdstuk 8 Het ontwikkelen van een onderzoeksstrategie (Mariëtte Lusse)

Hoofdstuk 9 Kwaliteitscriteria bij ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek (Elco van Burg)

Hoofdstuk 10 Het valideren van ontwerp-kennis (Marcel Weber, Donald Ropes en Daan Andriessen)

Hoofdstuk 11 Systematische literatuurstudie en onderzoekssynthese (Marcel Weber)

Deel 3. Methodologische vragen en de ontwerpgerichte onderzoekspraktijk

Hoofdstuk 12 Arrangementen van interventies (Petra Cremers)

Hoofdstuk 13 De bruikbaarheid van resultaten van ontwerpgericht onderzoek (Josephine Lappia)

Hoofdstuk 14 Bètatesten van ontwerpstellingen (Christiaan Stam)

Hoofdstuk 15 Respondenten validatie (member check) (Raymond Opdenakker)

Hoofdstuk 16 Validiteit in ontwerpgericht onderzoek: de rol van plausibele rivaliserende verklaringen (Donald C. Ropes)

Hoofdstuk 17 De zoektocht van de onderzoeker (Clarette Bonebakker)

Hoofdstuk 18 Ontwerpgerichte onderzoekssynthese ten behoeve van projectmanagement (Nicoline Mulder)

Deel 4. Interacties tussen kennisstroom en praktijkstroom

Hoofdstuk 19 De koppeling tussen kennis- en praktijkstroom (Ilya Zitter)

Hoofdstuk 20 Wetenschap of praktijk als invalshoek voor ontwerpgericht onderzoek (Esther de Groot)

Hoofdstuk 21 Het gebruik van de CIMO-logica om kennis expliciet te maken (Daan Andriessen en Eja Kliphuis)

Hoofdstuk 22 Modelleren als basis voor het ontwerpen van protocollen (Max Herold)

Hoofdstuk 23 Drie rollen: onderzoeker, ontwerper, veranderaar (Sanne Akkerman, Larike Bronckhorst en Ilya Zitter)

Hoofdstuk 24 Ontwerpgericht onderzoek als innovatiestrategie (Suzanne Verdonschot en Joseph Kessels)

Index

Lijst van figuren

Lijst van tabellen

Biografieën van de auteurs